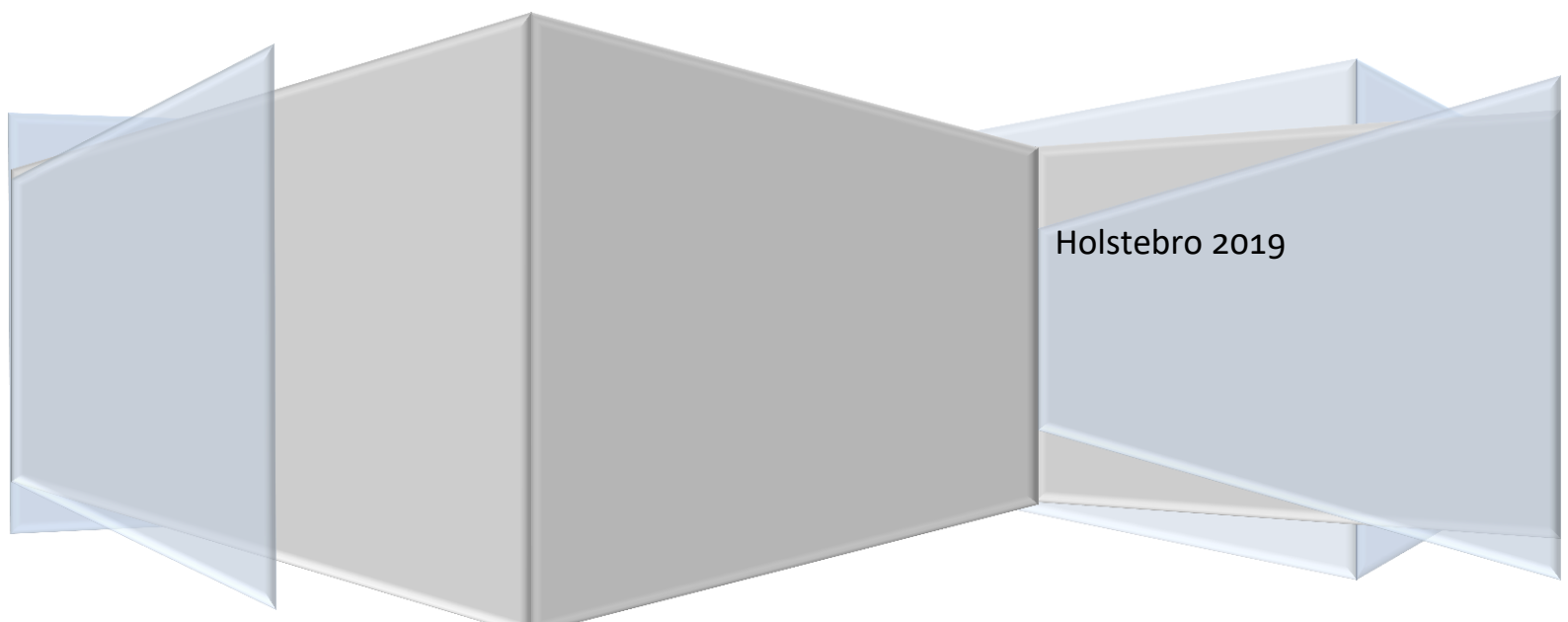

**Forsøg på en kort oversigt over
Britisk befolknings- og sproghistorie til
1087**

4.udgave

af Christian Nissen Spangshus

Holstebro 2019

Photo by [Jessica To'oto'o](#) on [Unsplash](#)

Stonehenge, Wiltshire, England

Opførelsen af stensætningen påbegyndt omkring 3000 år f.v.t.

(Hovedtræk af britisk historie i oldtid og middelalder, 1)

Forsøg på en kort oversigt over
Britisk befolknings- og sproghistorie til 1087

3.udgave. 11.november 2018

Den følgende oversigt er ikke og foregiver ikke at være et faghistorisk indlæg, men er kun et udtryk for en lægmands interesse for det pågældende emne.

*“And in his days came first
three ships of the Northmen
from the land of robbers”
(Angelsaksisk krønike, 789)*

Indledning

Gennem tiderne har flere folkeslag og kulturer emigreret til, invaderet, røvet, besat, besejret og behersket de britiske øer. Denne oversigt er opdelt efter de folkeslag, der på den måde har haft indflydelse på og udformet det Storbritannien, vi kender i dag.

Tidlig historie

England har ikke altid været en ø. Under og efter den sidste istid, til for ca. 8.000 år siden, var det sydlige England landfast med kontinentet og Danmark, der igen var landfast med det sydlige Sverige. Efterhånden som isen trak sig tilbage og dens pres på jordskorpen blev mindre, skete der en landhævning, som i øvrigt stadig fortsætter men i meget lille omfang. Hævningen fandt imidlertid kun sted i den nordlige del af Storbritannien. I Sydengland, der ikke havde været dækket af is under den sidste istid, skete derimod en landsenkning med en stigning af vandniveauet i havet til følge. Herved blev landet mellem England og kontinentet (kaldet Doggerland) efterhånden oversvømmet, og den Engelske Kanal og Nordsøen fik den form, vi kender i dag.

Forskerne går ud fra, at de første nybyggere i England bevægede sig fra kontinentet via den landbro, der fandtes i fastlandstiden.

I Cheddar Gorge, sydvest for Bristol, fandt man i 1903 i en hule et komplet skelet, der skønnes at have en alder på ca. 10.000 år. Skelettet blev siden kaldet "Cheddar Man". De nyeste DNA-undersøgelser har – som refereret i "The Guardian" 2018 - vist, at denne mand og hans samtidige efter al sandsynlighed har været mørke i huden, med krøllet hår og blå øjne.

Meget af det såkaldte "britiske DNA" kan spores tilbage til disse folk, der koloniserede landet kort tid efter afslutningen på den sidste istid.

Man antager, at der for ca. 6000 år siden skete en væsentlig ændring for de mennesker, der beboede de britiske øer, idet en landbrugskultur bredte sig fra fastlandet over til England,

en kultur som efterhånden afløste den hidtidige jæger- og samlerskultur.

Den berømte stensætning/stencirkel Stonehenge i Wiltshire, nord for Salisbury i det sydlige England, blev bygget af den tids mennesker omkring 4.800 år siden.

I begyndelsen af engelsk bronzealder (for ca. 4.500-2.600 år siden) eller lidt tidligere indvandrede et andet folk til England fra kontinentet, der senere af arkæologer er blevet kaldt bægerfolket (Beaker People), da deres kultur var karakteriseret ved formen på deres keramikkar samt ved deres runde gravhøje. Den nye kultur blev tilsyneladende relativt hurtigt dominerende i England. De synes at være de første metalsmede i England, og de arbejdede både i kobber og bronze.

Piktere

Pikterne var en gruppe af stammer, der beboede den nordlige del af det nuværende Skotland. Hvornår de indvandrede til landet er uvist, men formentlig før kelterne. Nogle antager, at de har været en urbefolkning, der var i landet ved kelternes ankomst (således bl.a. iflg Collins Encyclopedia of Scotland). Men i øvrigt er både deres etniske og sproglige tilhørsforhold usikker. Med hensyn til sproget mener nogle, at der er ligheder med kelternes sprog, mens andre hælder til den anskuelse, at pikternes sprog end ikke har været indoeuropæisk.

Pikterne var dygtige krigere og lod sig ikke underkue af romerne, da disse besatte England. De to volde, som romerne rejste mod de nordlige "barbarer", var først og fremmest en markering af en grænse og kunne ikke afskrække pikterne.

Med angelsaksernes indvandring blev pikterne presset sydfra af disse folk, mens de blev presset fra vest af keltere fra Irland, der fik fodfæste i Skotland og efterhånden underlagde sig disse områder. I løbet af få århundreder gik pikterne under som selvstændige stammer og de blev en del af den senere skotske befolkning, også i sproglig henseende.

Pikterne omtales første gang som "piktere" af den romerske forfatter Eumenius i år 297 e.v.t., der kalder stammerne i det nordlige Britannia for "picti".

Stammernes fælles navn er dog næppe af latinsk oprindelse, men skyldes snarere navnet "pecht", det navn som flere historikere mener, at de piktiske stammer brugte om sig selv.

Iflg. Bede's "Ecclesiastical History of England" besad kelterne som de første den sydlige del af England, hvorefter pikterne fik lov at bosætte sig i den nordlige del, i Skotland:

"The Picts, accordingly, sailing over into Britain, ----- began to inhabit the northern parts thereof, for the Britons had possessed themselves of the southern".

Ifølge samme kilde kom pikterne sejlene fra "Scythia", hvormed mentes Skandinavien, hvilken bemærkning vel nærmest er en traditionel opfattelse uden historisk baggrund.

Mindesmærker, der vidner om den piktiske kultur er først og fremmest de udskårne, opretstående sten, der findes flere steder i det østlige Skotland, enten i naturen eller i museer.

Keltere

De keltiske folk fandtes spredt over store dele af Europa og var kendt siden ca. 1200 år f.v.t.. Arkæologerne betegner de

ældste kendte keltiske kulturer som hhv. Hallstadt-kulturen (i det centrale Europa i bred forstand) ca. 1200 – 475 fvt. og La Tène-kulturen (i Vesteuropa (herunder Storbritannien) men også i Grækenland og dele af Tyrkiet) ca. 500 – 15 f.v.t.

Formentlig fra omkring år 500-100 f.v.t., i den senere tid presset af romerne udvandrede mange keltere til de britiske øer, hvor de efterhånden bosatte sig både i det nuværende England, Skotland og Irland.

Kelterne bestod af et antal forskellige stammer, der dog var forbundet af et fælles sprog, en fælles religion og fælles kulturelle udtryk.

Der var aldrig tale om en fælles eller organiseret indvandring. De enkelte stammer lå også i krig med hinanden og ville næppe træffe nogen fælles beslutninger.

Kelternes periode falder sammen med jernalderen, og man regner med, at det var kelterne, der bragte smedning af jern til England.

I jernalderen, dvs. i kelternes tid, voksede antallet af såkaldte "hill forts" (borge på bakketoppe); disse forsvarsanlæg var meget simple, idet de bestod af et lille plant område på en bakke omgivet af volde og grøfter, undertiden palisader. Borgene var undertiden beregnet til beboelse, men som regel til tilflugtssteder for indbyggerne på en boplads i tilfælde af angreb. Der blev anlagt tusindvis af disse borge over hele England. Man ved dog ikke med sikkerhed, om borgene blev anlagt af det oprindelige folk som forsvar mod kelterne – eller af kelterne selv.

Af lignende forsvarsborge kan i Danmark nævnes Timmesøbjerg-borgen på Møn.

Kelterne var bønder såvel som krigere. Et vigtigt redskab, som de introducerede i England, var jernploven.

Cæsar skelner i "De bello gallico 5;12" vedrørende indbyggerne i Britannia mellem stammer, der er indfødte i landet og stammer, der er indvandret fra folket Belgæ's land (dvs. i det nordlige Gallien).

Under romernes styre i England og siden under angelsakserne blev kelterne fordrevet mod vest og fandt blivende sted på Irland, i Wales, Skotland, Cornwall, på øen Man samt i Bretagne. Kelterne talte et sprog der kaldes gælisk.

I år 98 e.v.t. skrev den romerske historiker Tacitus en bog "Agricola", en biografi over hans svigerfar, der var general og guvernør i Britannia fra år 77-85. Heri (kap.11) omtaler han det lokale, britiske sprog som værende kun lidt forskelligt fra gallernes sprog, dvs. det keltiske sprog, der blev talt i Gallia:

"But a general survey inclines me to believe that the Gauls established themselves in an island so near to them. Their religious belief may be traced in the strongly-marked British superstition. The language differs but little;"

Man har diskuteret om befolkningen i England allerede omkring år 500 f.v.t. talte et keltisk sprog.

De keltere der bosatte sig på de britiske øer kom til at tale et såkaldt ø-gælisk, modsat fastlands-gælisk. Ø-gælisk deltes siden i 2 grupper, den ene overvejende i Irland, Wales og Skotland (goidelic), den anden overvejende på det engelske hovedland (brythonic).

De første kendte eksempler på et skrevet keltisk sprog overhovedet er de lepontiske indskrifter, hvoraf indskrifterne fra Sesto Calende (Lombardiet, Italien) muligvis er fra det 7.årh. f.v.t. Lepontisk er skrevet på et alfabet, der sammen med andre italiske alfabeter går tilbage til det etruskiske alfabet. Det nordiske runealfabet har sandsynligvis også en forbindelse til de italiske alfabeter.

Ud over nogle få indskrifter er det skrevne keltiske sprog på de britiske øer først for alvor blevet udviklet, efter at det latinske alfabet blev indført (omkring 800).

De førnævnte indskrifter er ridset i sten, idet man har brugt det såkaldte Ogham-alfabet. Sproget er ø-gælisk – goidelic (se ovenfor). Indskrifterne findes i Irland og det vestlige England og omfatter især personnavne. Dette alfabet brugtes helt frem til 700-tallet, måske længere.

Det meste af kelternes historie beror på mundtlig overlevering – som så måske senere er blevet nedskrevet.

Druiderne beskrives normalt som kelternes præster, men de var mere end det. De var både præster, lærere, healere – og politiske rådgivere for stammens høvding.

I krig brugte kelterne ofte lette stridsvogne, hvorfra de kastede spyd mod fjenden. Nogle stammer brugte at halshugge de faldne fjender og hjemtage hovederne som trofæer.

Nogle moderne forskere drager dog opfattelsen af en massiv migration til de britiske øer i tvivl. Men der er ikke tvivl om, at der på et tidspunkt – formentlig over lang tid - opstod en klar kulturel og sproglig forbindelse mellem øerne og kontinentet.

I vore dage kan DNA, der stammer tilbage fra kelterne, findes i det meste af Vesteuropa, i meget lille grad (hvis overhovedet) i Østeuropa og Balkanhalvøen. I stort omfang er det tilstede i Storbritannien og meget markant (80-90 procent) hos indbyggere i Irland, Skotland, Wales, Cornwall og Bretagne. I Norden er det tilstede i Danmark, Norge, Island og det sydlige Sverige, men meget lidt i resten af Sverige og slet ikke i Finland.

Når der i romerske skrifter tales om Gallien og gallere, er der tale om keltere og deres område, dvs dengang det nuværende

Frankrig, Belgien, den sydlige af det nuværende Tyskland, Schweiz og dele af Norditalien samt det nordlige Spanien. Kelterne spredte sig dog også videre omkring, og de angreb også Romerriget mindst 3 gange i løbet af 300- og 200-tallet f.v.t.

På det tidspunkt, hvor indbyggerne på de britiske øer begyndte at producere deres egen litteratur, dvs i midten af det 7.årh., anvendtes mindst fem sprog i det nuværende Storbritannien, hvoraf mindst 2 var keltiske: latin, engelsk (dvs angelsaksisk), britisk (brythonic), irsk og piktisk. Latin var kirkens sprog og blev introduceret i England med romernes erobring. I romernes tid blev sproget desuden brugt en del i det sydlige England. Engelsk var angelsaksisk, dvs indført af anglere og saksere. Irsk vil sige gælisk, den ældste form af ø-gælisk, der bredte sig til Skotland og øen Man. Britisk (brythonic) var en meget lignende variant af ø-gælisk, der udviklede sig på det engelske hovedland. Dette sprogs overlevende form er walisisk. Ang. piktisk , se ovenfor under: "Piktere".

Kelterne i Storbritannien bestod af mange forskellige stammer. I den sydligste del af England (fra øst til vest) var der således stammer med navnene: Cantiaci, Trinovantes, Regnenses, Atrebates, Belgae, Durotriges og Dumnonii.

Det keltiske sprog går tilbage til indoeuropæisk. På kontinentet skete en vis udveksling af låneord mellem keltisk, latin og germansk. Eksempelvis lånte latin ordet "carrus" (et køretøj) fra gallisk (keltisk): carros; på oldirsk hed det: carr. Heraf dansk: kærre og karosse, på engelsk ordet car.

Eksempler på fornavne, der er keltiske/gæliske eller afledt af keltiske sprog og angliceret, og som også i dag bruges bredt i England er: Aidan (m., bet. ild) (egentlig *Aodhán*), Briannon

(f., bet.ædel), Bronwen (f.), Deirdre (f.), Murdoc (m., bet.sømand), Rowena (f. bet. hvid), Erin (f.), Maeve (f.).

Adskillige stednavne i Storbritannien kan føres tilbage til keltisk, således "Kent" fra "Canti" og Devonshire af navnet på en keltisk stamme: "Dumnonii", mens Cumbria kommer af "Cymry", navnet på den lokale befolkning. Waliserne brugte det også, og Wales hedder stadig Cymru på det lokale sprog.

Navnet på floden Thames (Themsen) stammer fra det brythonic-keltiske navn Tamesas. Navnet menes at have betydet "mørk" i lighed med ord på andre indoeuropæiske sprog, f.eks. "temno" på russisk.

Bortset fra stednavne, så er den keltiske indflydelse på det daglige angelsaksiske sprog meget lille.

Om keltiske spor i Grønland se nedenfor under: Vikinger. Grønland.

Romere

Romerne indtog England begyndende med expeditioner under Julius Cæsar i 55 og 54 f.v.t..

Romernes interesse i at erobre England hang bl.a. sammen med Roms betvingelse af Gallien og kampene med de derboende keltere. Fra Roms side frygtede man, at den store mængde keltere, der befandt sig i Britannien, kunne finde på at støtte kelterne i Gallien militært.

I Julius Cæsars regeringstid havde England en jernalderkultur og en anslået befolkning på mellem 1 og 4 millioner.

En effektiv invasion begyndte i år 43 evt., hvor den romerske flåde landede i England, sandsynligvis på kysten i landskabet Kent. Romerne kaldte landet Britannia.

Den romerske hær nedkæmpede al militær modstand fra de indfødtes side og alle oprørsforsøg, og de blev den herskende klasse i England. Den hidtige keltiske befolkning kaldtes briter (britannii /britons).

Efter erobringen af England op til grænsen mod Skotland omfattede Romerriget det meste af Europa undtagen "Germania", de slaviske områder mod øst og de nordiske lande, desuden omfattede det Tyrkiet, Mellemøsten, Ægypten og hele den afrikanske nordkyst. Dvs at Middelhavet var et rent romersk indhav.

Romerne, der kom fra et højt civiliseret samfund, bragte deres livsstil med til England. De byggede nye byer, broer, akvædukter og veje. Byerne var som regel ikke befæstet, men nogle var omgivet af mure med forsvarstårne, og udover boligkarréer rummede byerne et stort torv, kaldet "forum", templer, butikker, værksteder og offentlige badehuse. I tilknytning til byerne kunne der være et amfiteater.

Herom skriver Tacitus i "Agricola" kap.21: "*Agricola gave private encouragement and public aid to the building of temples, courts of justice and dwelling-houses, praising the energetic, and reproving the indolent.*"

Med tiden skete der en vis opblanding af romere i den lokale befolkning. Denne (keltiske) befolkning drog nytte af de romerske nyskabelser, mens romerne overtog nogle af de lokale skikke. Kelterne fik lov til at tilbede deres guder, som de ville, forudsat at de også viste respekt for de romerske guder. Fra omkring 391 blev kristendommen den officielle religion i Romerriget, herunder England, men dyrkning af hedenske guder fandt stadig sted.

Det latinske sprog fik stor indflydelse i England. Mange ord og udtryk i moderne engelsk stammer fra latin.

Visse bynavne viser også tilbage til romerne. Det gælder således bynavne på -chester, -caster eller -cester, f.eks. Gloucester, Doncaster og Manchester, hvor endelsen kommer af latin "castrum", der betyder "borg" eller "fæstning".

Præfikser som Pen eller Lin stammer dermod fra keltisk, f.eks. Lincoln (Lincolnshire) og Pendle (Lancashire).

London blev også en romersk by; den hed Londinium på latin. Det keltiske navn på stedet var muligvis Londinos, men det er kun én af flere teorier. På det angelsaksiske sprog refererede man til byen under forskellige navne, således Lundenwic, Lundenceaster, Lundene og Lundenburh (det sidste om den befæstede by).

Nogle meget rige romere boede ude på landet i såkaldte "villa"er, dvs. gårde med et stort og præsentabelt beboelseshus for ejerne. Den oprindelige befolkning boede stadig i små træhuse.

I en villa var der mange rum og faciliteter næsten som i moderne huse. Det praktiske arbejde udførtes af tjenestefolk og landarbejdere – herunder slaver. Romerne blev berømte for deres systemer til vandforsyning (akvædukter), badehuse og metoder til bortskaffelse af spildevand og andre urenheder, dvs. kloakering. Berømte var også de romerske veje. I modsætning til de hidtidige veje var de bygget på et fast underlag og med flade sten øverst. De som regel meget lige veje skrånede let fra midten ud til siderne for at aflede regnvand.

Et meget kendt bygningsværk fra romertiden er Hadrian's Wall, en mur der efter ordre fra kejser Hadrian blev bygget fra år 122 mellem England og Skotland for at markere Romerrigets udstrækning i den retning og som beskyttelse

mod pikternes plyndringstogter fra nord. Den stenbyggede mur er ca. 120 km lang. På denne strækning byggedes også 14 grænseforter.

I begyndelsen af det 5. årh. havde romerne så store problemer på kontinentet med indenlandske oprør og angreb fra de germanske stammer, at de efterhånden måtte opgive deres styre i England og trække deres styrker ud. De første militære enheder var allerede trukket tilbage i 383.

Få årtier efter at romerne endeligt havde forladt England (omkring 410), begyndte angelsakserne, dvs germanerne, at indvandre.

I andre lande i Europa, der havde været en del af Romerriget, udviklede sig på grundlag af latin en række romanske sprog: italiensk, spansk, portugisisk, fransk og rumænsk. Når latin ikke fik en større betydning i England end tilfældet var, skyldes det jo naturligt nok indvandringen af germanere: anglere, saksere, juter, frisere og siden nordiske vikinger.

Germanere

(fra midten af det 5. årh.)

Omkring midten af det 5. årh. fandt en germansk indvandring sted. Herunder udvandrede jutere, anglere og saksere til de britiske øer få årtier efter romernes tilbagetrækning. Den almindelige opfattelse i dag er, at indvandringen til England skete ganske langsomt og i begyndelsen formentlig i form af tilkaldelse af lejetropper fra fastlandet.

Udover saksere, anglere og juter omfattede indvandringen også en del frankere og frisere.

Om det omtrentlige tidspunkt for begyndelsen på saksisk styre i England skrev Chronica Gallica under året 441 (i engelsk overs.): *"The British provinces, which to this time had suffered various defeats and misfortunes, are reduced to Saxon rule."*

Senere skriver historikeren og munken Bede i 700-tallet, i sin "Ecclesiastical History" under år 449, at anglere, saksere og juter *"de tribus Germaniae populis fortioribus"* (fra det germanske folks stærkeste stammer) er kommet til Britannien for at bosætte sig (Bede: "Historia Ecclesiastica gentis Anglorum", år 731 e.v.t.

I "The Anglo-Saxon Chronicle" noteres under år 449:

"This year Marcian and Valentinian assumed the empire, and reigned seven winters. In their days Hengest and Horsa, invited by Wurtgern, king of the Britons to his assistance, landed in Britain in a place that is called Ipwinesfleet; first of all to support the Britons, but they afterwards fought against them. The king directed them to fight against the Picts, and they did so; and obtained the victory wheresoever they came. They then sent to the Angles, and desired them to send more assistance. They described the worthlessness of the Britons, and the richness of the land. They then sent them greater support. Then came the men from three powers of Germany; the Old Saxons, the Angles, and the Jutes. From the Jutes are descended the men of Kent, the Wightwarrians (that is, the tribe that now dwelleth in the Isle of Wight), and that kindred in Wessex that men yet call the kindred of the Jutes. From the Old Saxons came the people of Essex and Sussex and Wessex. From Anglia, which has ever since remained waste between the Jutes and the Saxons, came the East Angles, the Middle Angles, the Mercians, and all of those north of the

Humber. Their leaders were two brothers, Hengest and Horsa; who were the sons of Wihtgils; Wihtgils was the son of Witta, Witta of Wecta, Wecta of Woden. From this Woden arose all our royal kindred, and that of the Southumbrians also.”

I “A History of the British Nation” skrev A.D.Innes I 1912:

“Thenceforth Saxons and Angles occupied the whole country as far west as the Severn valley ---“.

I “History of the Anglo-Saxons” skrev Thomas Miller: *“The Saxons were a German or Gothic race, possessing an entirely different language to that of the Celts or ancient Britons; and although they do not appear to have attracted the same attention as the other tribes, they were, doubtless, settled at a very early period in Europe. At the time when they begin to stand forth so prominently in the pages of history, they occupied the peninsula of Jutland, now a portion of Denmark, with two or three neighbouring islands, known by the names of North Strande, Busen, and Heligoland, all situate near the mouth of the Elbe. As they, however, consisted of three tribes—namely, the Jutes, the Angles, and the Saxons—they probably, at a former period, stretched over a much larger surface of country, the boundaries of which it is now difficult to define.”*

Juter

Juterne var en folkestamme der boede på den jyske halvø. På latin kaldtes de iutae (jutæ). I Tacitus: ”Germania” fra år 98 AD omtales de dog som Eudoses, men det er den samme stamme. På angelsaksisk (oldengelsk) kaldtes folket iotas, på moderne engelsk: jutes (hvoraf det engelske navn på Jylland: Jutland).

Samme sted hos Tacitus nævnes i øvrigt anglii (anglerne).

Den jutiske stamme menes at have migreret til Jylland fra den tyske østersøkyst i løbet af de første 2 århundreder af vores tidsregning. Meget kort tid efter juternes udvandring til det sydøstlige Britannien i midten af det 5. årh. migrerede danerne (den danske stamme) fra det sydlige Sverige til Jylland og resten af det nuværende Danmark. Herved kom juterne under pres og søgte sydpå og vestpå. Formentlig forlod juterne ikke helt den jyske halvø men blev efterhånden opblandet med danerne.

Jordanes skriver i: "The origin and deeds of the Goths" (551 evt.):

"The Suetidi are of this stock and excel the rest in stature. However, the Dani, who trace their origin to the same stock, drove from their homes the Heruli, who lay claim to preëminence among all the nations of Scandza for their tallness. "

Da juterne emigrede til England fra omkring 449 bosatte de sig fortrinsvis i et mindre område mod sydøst, i en del af det, der i dag kaldes Kent og Surrey (syd for floden Thames), en anden gruppe i Sussex syd for Kent og en tredje gruppe – på engelsk kaldet Meonware Jutes – bosatte sig på øen Wight samt i det sydlige Hampshire.

Udvandringen til England skete antagelig under ledelse af angleren Hengist.

(Det skal bemærkes, at ovennævnte tidspunkt for indvandringen (449) skyldes den gennem mange år traditionelle opfattelse, der støtter sig på kirkehistorikeren Bede's beretning herom (fra 731). At troværdigheden af Bede's tidsfæstelse af begivenheden - og ikke mindst juternes deltagelse i indvandringen - kan drages i tvivl, fremgår blandt andet af nærværende forfatters skrift: "På sporet af juterne" (under udarbejdelse)).

På kysten ved Pegwell Bay, en lille bugt sydvest for Ramsgate i Kent blev der i 1949 opstillet en kopi af et vikingeskib, sejlet dertil fra Danmark for at mindes 1500-året for juternes landgang i Kent.

Udgravninger i Sussex har givet anledning til teorier om en blandet saksisk/frankisk/jutisk bosættelse i dette område.

Som en sammenligning med dansk historie i øvrigt kan man sige, at juternes emigration til England fandt sted i nogenlunde samme tidsrum, hvortil de danske, jordfundne guldhorn er blevet dateret, nemlig ca.450. ("Dansk sproghistorie". Red. Ebba Hjorth, bd.1.)

Sproget i Danmark ved juternes og de øvrige germanske stammers udvandring til England betegnes som urnordisk ("Dansk sproghistorie". Red. Ebba Hjorth, bd.1.)

Juterne i det sydlige England blev på et tidspunkt besejret af vestsakserne, men før det skete havde de i adskillige generationer bevaret deres identitet. Deres sprog gik i tidens løb op i det fælles oldengelske sprog.

Det er uvist, om juterne har haft en særskilt sproglig indflydelse i England, men det er klart, at de sammen med de langt talrigere anglere og saksere introducerede det germanske tungemål i England.

Af urnordisk "wraita" (skrive) stammer moderne engelsk: write.

Saksere

Sakserne boede i den nordlige del af det nuværende Tyskland, syd for anglernes område.

Anglerne og sakserne var ikke på samme kulturelle niveau som romerne. En del af de bygninger og veje m.v., som

romerne havde bygget i England, blev stadig brugt, men nogle veje groede til, og mange bygninger stod ubrugte og faldt i ruiner.

Angelsakserne blev den nye dominerende samfundsgruppe. Sproget blev germansk og en stor del af den keltiske, gælisk talende befolkning blev fortrængt mod vest og nord. Der var tidligere sket en keltisk indvandring fra Irland til det vestlige England (Wales) og Skotland (hvor pikterne hidtil var herskende). Fremover fandtes det keltiske element fortrinsvis (udover Irland) i Skotland, Wales, Cornwall og Man. En del briter (altså keltere) udvandrede desuden til det nuværende Bretagne i Frankrig. De gav navn til området, hvis engelske navn er Brittany.

Angelsakserne kaldtes som regel for "sakserne" ("saxons"). Af dette navn er afledt flere navne på regioner (tidligere angelsaksiske kongedømmer) i England: Wessex (Kingdom of the West Saxons), Sussex (South Saxons), Essex (East Saxons).

Sakserne bosatte sig syd, vest og nord for juterne – mod syd til kysten, mod vest omtrent til det nuværende Bath i Somerset, mod nord omtrent til det nuværende Essex og en del af Hertfordshire.

Det angelsaksiske sprog, ofte blot kaldet saksisk, blev senere kaldt oldengelsk (old english). Litterære værker på dette sprog er bl.a. poemet "Beowulf" og krøniken "Anglo-Saxon Chronicle".

I den ældste tid anvendte angelsakserne såvel som danerne runer som alfabet ved deres skrivning. Runealfabetet betegnes efter lydværdien af de 6 første tegn, i Skandinavien kaldet futhark, i det angelsaksiske England futhorc. I England blev runerne brugt i det 5. årh. og også senere men i sameksistens med det latinske alfabet.

Efter ca. år 600 dvs. efter kristendommens gradvise indførelse blev runerne efterhånden afløst af det oldengelske latinske alfabet. Runerne var ikke i almindelig brug ved år 1000 og i den danske kong Knud den Stores regeringstid (1016-1035) blev det forbudt af bruge dem.

Efter oldengelsk fulgte sen oldengelsk (late old english).

Herefter kom mellemengelsk (middle english, begyndelsen af 1100-tallet til slutningen af 1400-tallet). Geoffrey Chaucer skrev "Canterbury Tales" på middle english.

Dette sprog udviklede sig til tidlig moderne engelsk (early modern english – frem til ca. 1650). Shakespeare's værker var skrevet på early modern english.

Endelig moderne engelsk, som vi kender det i dag.

Skotsk sprog udviklede sig af en variant af den northumbriske dialekt.

At sakserne – som før nævnt – skulle være indvandret til Storbritannien, efter at de var blevet inviteret til landet som hjælpetropper i kampen mod picternes angreb fra nord, støttes af bemærkninger i Gildas: De Excidio Britanniae, kap.23:

"Then all the councillors, together with that proud tyrant Gurthrigern [Vortigern], the British king, were so blinded, that, as a protection to their country, they sealed its doom by inviting in among them (like wolves into the sheep-fold), the fierce and impious Saxons, a race hateful both to God and men, to repel the invasions of the northern nations".

Gildas Bandonicus var en keltisk munk, der levede ca. 494-570. Forskere har siden ytret tvivl om Gildas' troværdighed.

Om saksernes tidligste tilstedeværelse på de britiske øer argumenter Thomas Wright (1852) for det synspunkt, at

dette germanske folk længe før midten af det 5. årh. (som almindeligvis antaget) var en del af det engelske samfund. Iflg. Wright optrådte sakserne gentagne gange som pirater, der angreb Englands østkyst. Siden bosatte de sig på østkysten med det formål at erobre mere land – det vil sige præcis det samme som vikingerne gjorde ca. 400 år senere. De var bosat i England allerede i den romerske tid, men undergivet romersk myndighed. Wright fortsætter: *“It seems certain that in some parts, especially in some of the cities, the transition from Roman to Saxon was gradual, and that the two races mixed together.”*

Hvis der var et saksisk befolkningselement i det ellers keltiske, postromerske England giver det mere mening, at kelterne skulle tilkalde germanske ”lejetropper” for at bekæmpe fjenden fra nord.

Anglere

Anglerne (Angles, latin: Anglii) boede i det nuværende Angel og det nuværende Sønderjylland.

Anglerne omtales som en germansk stamme i Tacitus: Germania, der udkom år 98 e.v.t.

De havde tilsyneladende etableret et kongedømme kort før vor tidsregnings begyndelse. De ekspanderede mod nord og sydvest, samtidig med at juterne ekspanderede mod syd. Mellem 300 og 500 blev de trængt mod syd af juter (eller danere) og formentlig derfor skete der mellem 250 og 450 en udvandring til det centrale England. Her var der i begyndelsen kampe mellem anglerne og sakserne, men de var dog enige om at presse kelterne mod vest.

Stednavnene East Anglia, West Anglia, Mid Anglia går tilbage til anglerne.

Navnet England stammer også fra anglerne.

Under den angelsaksiske konge af Wessex, Alfred den Store, brugtes betegnelser som Angelcynn for England. Historikeren Bede brugte udtrykket Angelfolc. Andre betegnelser var Engel og Englalund.

I England bosatte anglerne sig nord for sakserne, helt fra Suffolk op til Yorkshire.

Det antages at anglernes sprog mindede meget om juternes.

Anglernes sprog havde formentlig mindre indflydelse end saksisk på det fremtidige engelske sprog.

Oprindeligt boede anglerne – i henhold til Tacitus – tæt ved "Eudoses", som er en af flere latinske betegnelser for juterne.

Nogle forskere mener, at anglerne stammer fra den sydlige Østersøkyst, men den mest sandsynlige placering er den sydlige del af den jyske halvø.

Umiddelbart sydvest for Øster Løgum i Sønderjylland kan man stadig se resterne af en vold, et forsvars værk fra jernalderen kaldet "Æ vold" eller "Vendersvold", der har strakt sig over ca. 2 km. Voldens opståen dateres til ca. 279 AD. Man mener, at det kan være en af anglernes forsvarsværker, måske den nordligste. Det ses, at volden er bygget til forsvar mod et angreb fra nord. Vedrørende den anden betegnelse for anlægget, er det meget sandsynligt, at volden 200-300 år senere er blevet brugt til at forsvare danerne mod de fremtrængende slaviske stammer ("vendere").

I "Widsith", et oldengelsk poem, forfattet uvist hvornår, men nok mellem det 5. og 10. årh., anføres flg. der støtter en opfattelse af, at anglernes sydlige grænse mod sakserne gik ved Ejderen:

Widsith: (vers 25-29)

*“Theodric ruled the Franks, Thyle the Roundingas,
Breoca the Brondingas, Billa the Waerne.
Oswine ruled the Eowan and Gefwulf the Jutes,
Finn, son of Folcwalda, the Frisian race.
Sige here for many years ruled the Sea-Danes,”*

Vers 35-39:

”Offa ruled the Angles, Alewih the Danes. He was the bravest of all those men, but could not defeat Offa in deeds of arms, and the noble Offa while still a boy won in battle the greatest of kingdoms. No-one of that age ever achieved more glory than he did. With his sword alone he marked the border against the Myrgings at the mouth of the Eider (Fifeldore)”.

Forskerne formoder, at de ovenfor nævnte myrgings var en saksisk stamme.

Offa menes at være den samme som Uffe hin Spage, der nævnes i Saxo: ”Gesta Danorum”, 4.bog, men her som dansk kongesøn, der vandt en kamp mod to saksere ved Ejderen.

Frisere:

Det frisiske folk boede langs den sydlige nordsøkyst, nord og vest for sakserne og frankerne. Det er efterhånden fastslået, at adskillige frisere må have koloniseret dele af England omkring det samme tidspunkt, hvor saksere, anglere og juter indvandrede i landet, det vil sige i det 5.årh. Moderne undersøgelser af befolkningens DNA viser, at betydelige grupper af befolkningen i England har et DNA, der matcher den frisiske befolknings. Ud fra disse undersøgelser slutter man, at den frisiske bosættelse især har fundet sted i dele af det østlige og centrale England – fra Kent og op til Yorkshire.

Det oldfrisiske sprog var tæt beslægtet med oldengelsk, dvs. det sprog, som anglerne, sakserne og juterne indførte i

England. I dag er vestfrisisk stadig det sprog uden for England, der er nærmest beslægtet med moderne engelsk.

Germanere

(fra slutningen af det 8.årh.)

Vikinger:

Vikingerens herredømme over England begyndte med et angreb i 789 (i den Angelsaksiske Krønike fejlagtigt anført under 787) efterfulgt af plyndringen af klosteret på øen Lindisfarne i 793.

Det første møde mellem vikinger og englændere omtales således (oversat fra angelsaksisk til moderne engelsk:)

”A.D. 787 . This year King Bertric took Edburga the daughter of Offa to wife. And in his days came first three ships of the Northmen from the land of robbers. The reve then rode thereto, and would drive them to the king's town; for he knew not what they were; and there was he slain. These were the first ships of the Danish men that sought the land of the English nation”. (Britannia. History. Anglo-Saxon Chronicle. Online version. 776-99).

Efter flere togter til England, foretaget af mindre grupper af vikinger, landede i 865 en stor, forenet vikingehær i East Anglia. Først blev York-området erobret. I 871 blev hæren yderligere forstærket. I 873-74 overvintrede vikingehæren i Repton, Derbyshire, hvor man siden har fundet en massegrav fra den tid, i alt mindst 264 individer, hvoraf over

80 % var mænd, hvis knogler bar tydelige spor af påført vold med sværd og lign. I 875 deltes vikingestyrken i to dele, hvoraf den ene, anført af Guthrum, drog mod Wessex og den anden mod Nord. De fleste engelske kongeriger kunne ikke modstå vikingehærene, men kong Alfred af Wessex besejrede Guthrums hær, og det endte med en traktat i 878 eller lidt senere, hvor grænsen mellem de engelske områder og de danske områder blev fastlagt.

Man skal ikke opfatte vikingerne som blot dygtige og brutale krigere, de var også jordbrugere, handelsfolk og bådebyggere.

I 886 omfattede den del af England, som vikingerne beherskede, kaldet Danelaw (Danelagen), den østlige og den centrale del af landet, fra London og nordpå til lidt nord for Whitby (efter dansk: den hvide by) og mod vest til omkring Nottingham og Lancaster. Wessex i syd og vest, det vestlige Mercia og Wales var ikke erobret på dette tidspunkt. I Danelaw opkrævede vikingerne skat af indbyggerne (kaldet Danegæld, engelsk: Danegeld), reelt en form for beskyttelsespenge.

Omkring 947 kom en ny invasion under ledelse af den norske Erik Haraldsson Blodøkse. Han blev i 948 anerkendt som konge af Northumbria.

I november 1002 fandt en massakre sted i England på de danske indbyggere, beordret af Aethelred the Unready. Dels for at hævne dette massedrab, dels for at besætte større dele af England deltog kong Svend Tveskæg i adskillige togter til England mellem 1002 og 1012. Disse erobringstogter mod alle engelske kongeriger, ofte ledet personligt af Svend Tveskæg, endte med en fuldstændig besættelse af England. Juledag 1013 blev Svend udråbt som konge af England. Svend Tveskæg (960-1014) var konge af Danmark 986-1014 og samtidig konge af England 1013-1014.

Efter Svends død i februar 1014 blev hans yngste søn af den danske hær udråbt til konge af England, men det engelske rigsråd afviste den tyveårige Knud, samtidig med at befolkningen gjorde oprør mod de danske herskere. Den tidligere konge, Ethelred, blev kaldt hjem fra Normandiet og fik tilbudt kongeværdigheden. I Danmark var Knuds storebror blevet konge af Danmark. Han lovede at hjælpe Knud med at genvinde magten i England. I august 1015 sejlede Knud med en stor flåde mod England. En del områder i England hylkede ham som konge. Da Ethelred døde i 1016, ville hans søn, Edmund Jernside, overtage kongemagten. Knud og Edmund kæmpede mod hinanden i flere slag, hvor Knud havde overtaget, og i oktober 1016 blev de to enige om at dele landet mellem sig. Det skete til Knuds fordel, idet han fik alt land nord for floden Thames, og Edmund kun den sydlige del. Imidlertid døde Edmund i november samme år, hvorefter Knud reelt var konge i hele landet. (Roskildekrøniken med noter).

I januar 1017 blev Knud officielt hyldet som konge af hele England ("*Ealles Engla landes cyning*"—"King of all England").

Han giftede sig med Ethelred's enke, Emma, for at undgå problemer med den tidligere konges familie.

I 1018 døde Knuds bror Harald, og dermed blev Knud også konge af Danmark.

Knud den Store opdelte i 1017 England i fire store jarldømmer: East Anglia, Northumbria, Mercia og Wessex.

Knud den Stores rige – et regulært nordsøimperium - omfattede England (bortset fra Skotland, Strathclyde, Wales og det sydlige Cornwall), endvidere det nuværende Danmark, Slesvig og Holsten, Norge, Skåne, Halland, Blekinge og Öland. Resten af den britiske hovedø (dvs ovennævnte områder) samt øen Man, Shetland, Orkney og Færøerne kan

betragtes som en slags vasalstater; det samme gjaldt et stort område i det midtøstlige Sverige omkring Stockholm og visse mindre områder i den østlige del af den irske ø. Under Knuds regering var Polen og Normandiet hans allierede.

Knud den Store (på engelsk Cnut (el. Canute) the Great) var først og fremmest konge af England og kom kun til Danmark, når der var problemer. Han var født ca 995. Han døde 12. november 1035 i Shaftesbury i Dorset og blev begravet i domkirken Old Minster i Winchester. Han var konge af England fra 1016-1035.

Historikeren Norman Cantor har omtalt Knud som “the most effective king in Anglo-Saxon history”.

Efter Knuds død tog hans søn Harald Harefod – støttet af englænderne - kongemagten i England. Harald var søn af Knud og hans elskerinde Ælfgifu. Egentligt var det hans halvbroder, Hardeknud, den ægtefødte søn af Knud og dronning Emma, der var den legitime arving både til Englands og Danmarks trone. Hardeknud planlagde en invasion af England for at kræve kongemagten og hævne Haralds forræderi, men i samme år (1040) døde Harald. Han var født 1016 og døde marts 1040 i Oxford. Hardeknuds flåde landede i Sandwich i juni 1040, og han fik straks tilbudt den engelske krone.

Hardeknud (Knud III, f. 1018 i England, d. 1042 i Lambeth, England) var konge af Danmark 1035-1042 og af England 1040-1042.

Før sin meget tidlige død havde Hardeknud, der var ugift og barnløs, inviteret sin halvbror Edward (Emmas og Ethelreds søn) hjem fra Normandiet for at gøre ham til arving.

Saxo Grammaticus skriver således om Hardeknud: *”Derfor gjorde han (Hardeknud) ham (Edward) til medkonge, ikke så meget fordi han nærede agtelse og venskab for ham, som af*

frygt for englændernes ærgjerrighed og den anseelse, hans fædrene byrd gav ham. Men Edwards sind var ringere end hans byrd –. (Gesta Danorum / Danmarks krønike. Bog 10).

Edward, kaldet Bekenderen (Edward the Confessor) (1003-januar 1066) blev valgt til konge i 1042 efter Hardeknuds død. Med ham kan man sige, at Wessex-linien af angelsaksiske regenter blev genoprettet (selvom han altså var en halvbror til Hardeknud).

I engelsk historieskrivning vedr. kongedynastier omtales perioden 871-1013 som The House of Wessex. Perioden 1013-1014 som House of Denmark, 1014-1016 House of Wessex (genetableret 1.gang), 1016-1042 House of Denmark (genetableret), 1042-1066 House of Wessex (genetableret 2.gang).

Danskernes indflydelse og tilstedeværelse i England fortsatte dog mindst til 1066. Også herefter forblev mange fast bosatte danskere i England. Med tiden blev de en integreret del af den lokale befolkning.

Edward the Confessor blev efterfulgt som regent af Harold Godwinson fra januar 1066 til oktober samme år, hvor han omkom i slaget ved Hastings mod William Erobreren.

Harold var født ca. 1022 som søn af Godwin, jarl af Wessex, og Gytha Torkelsdotter, svigerinde af Knud den Store. Gytha's bror var Ulf Jarl, som giftede sig med Knuds søster Estrid. Ulf var dermed svigersøn af Svend Tveskæg. Ulfs og Estrids søn blev konge af Danmark som Svend II Estridsen i 1047.

Saxo skriver i "Gesta Danorum" herom: *"Han (Knud) gav endogså anglernes statholder Godvin hans (Ulf Jarls) søster til ægte, opsat, som han var, på at knytte de to folk til hinanden ved venskab og frændskab. Hun fik, efter hvad der fortælles, med ham sønnerne Harald, Bjørn og Toste."* (Bog 10).

Efter sin tronbestigelse lykkedes det Harald at besejre en invasionshær ledet af Harald Hårderåde af Norge, der også krævede sin ret til den engelske trone.

Harald Hårderåde sejlede den 20.sept. 1066 op ad floden Ouse med mere end 10.000 mænd i mere end 200 langbåde. Ved Fulford syd for York besejrede de en mindre engelsk hær.

Det afsluttende slag fandt dog sted ved Stamford Bridge (nordøst for York) den 25.sept.1066, hvor den skandinaviske hær led nederlag.

Hermed var danskernes magt i England reelt brudt.

Få uger senere fandt den normanniske invasion sted, og indledningen til normannernes erobring af magten i England var det berømte slag ved Hastings den 14.oktober 1066.

Et nyt erobningsforsøg fra dansk side fandt dog sted i 1069/70, ledet af Asbjørn (der var Svend Estridsens bror) og med deltagelse af Svends to sønner: Knud (den Hellige) og Harald (Hén). Efter at byen York var blevet indtaget af danskerne gav William Erobreren dem en meget stor sum penge for at opgive invasionen, hvilket skete, og den danske flåde sejlede hjem. Knud drog til England igen i 1074/75 sammen med sin bror Harald, men de havde meget ringe udbytte af dette togt. Det sidste forsøg fra dansk side på at generobre England blev planlagt i 1085 af Knud den Hellige, der var blevet konge i 1080. Der blev samlet en meget stor flåde, men den kom aldrig afsted, da kongen blev optaget af problemer ved sydgrænsen.

Vikingerne i England kom fortrinsvis fra Danmark, men også fra Norge. I England kaldtes de dog "Danes".

Skotland:

Norske vikinger foretog en række angreb med plyndringer på den skotske vestkyst. En egentlig kolonisering fandt dog først og fremmest sted på øerne nord og vest for Skotland.

Omkring 850 havde de etableret sig på Orkney-øerne, Shetlandsøerne og Hebriderne og en del af det skotske hovedland.

Norske vikingers bosættelse på de nordlige øer har sat sine tydelige spor: Undersøgelser fra University College, London, antyder, at ca. 60 pct. af den mandlige befolkning på Orkney og Shetland har norske forfædre. Resten af befolkningen havde DNA, der identificeredes med de oprindelige briter, dvs. keltere. Derimod kan der ikke konstateres angelsaksisk eller dansk indflydelse.

Shetland (Shetlands-øerne):

Ø-gruppen Shetland (sammen med Orkney betegnes de på oldnordisk som: Norðreyjar) ligger ca. 170 km nord for det skotske hovedland og ca. 300 km vest for Norge. Kun 16 ud af de ca. 100 øer er beboet. Den største ø kaldes Mainland (Hovedlandet).

På Orkney-øerne og Shetland bruger man stadig ordet "ay" (f.eks. Bressay) (jf. oldnordisk ey og nudansk ø) i stedet for "island". Selve ordet Shetland kommer af oldnordisk: Hjaltland.

Shetlands motto er i dag stadig ordene: "*Með lögum skal land byggja*", (oldnordisk), taget fra *Njals Saga*, ca. 1280 (islandsk), jvf. indledningen til "*Jyske Lov*" fra 1241: "*Mæth logh scal land byggæs*" (Med lov skal landet bygges).

Shetland blev koloniseret fra Norge fra slutningen af det 8. årh. til slutningen af det 9. årh. De norske vikinger kom først for at plyndre, men siden bosatte de sig på øerne. De

nuværende beboere har tilsyneladende omtrent samme procent skandinavisk DNA i fædrene som i mødrene linie, hvilket tyder på, at de oprindelige skandinaviske bosættere var nogenlunde jævnt fordelt på mænd og kvinder.

I 875 blev både Orkney og Shetland annekteret af den norske konge Harald Hårfager. De blev dog siden givet til en norsk jarl, [Rognvald Eysteinnsson](#). Omkring 1194 kom Shetland under direkte norsk styre. I 1472 måtte den dansk-norske konge, Christian I, afgive Orkney og Shetland til Skotland.

Jarlshof er navnet på et meget vigtigt arkæologisk fundsted på sydspidsen af Mainland, Shetland. Her er fundet både bopladser og begravelser helt fra 2500 f.v.t. til 1600-tallet. Fra vikingetiden er der udgravet et langhus samt adskillige redskaber. Udgravningerne giver en detaljeret indsigt i livet på den tid. Hvad denne periode angår er Jarlshof det største fundsted noget sted i Storbritannien.

Efter vikingernes ankomst til Shetland og Orkney blev det lokale sprog der langsom afløst af et nordisk sprog, der udvikledes til en særlig dialekt kaldet "norn". (Else Roesdahl: Vikingernes verden. 1987).

Fra 1500-tallet, efter at øerne var overtaget af Skotland, blev sproget norn gradvist afløst af skotsk.

Orkney (gælisk: Arcaibh, oldnordisk: (sammen med Shetland) Norðreyjar):

Denne ø-gruppe ligger 16 km nord for det skotske fastland. Orkney omfatter omkring 70 øer, hvoraf 20 er beboet. Den største ø kaldes Mainland.

I den sene jernalder var Orkney en del af pikternes rige – det folk, der var dominerende i Skotland. Fra slutningen af det 8. årh. og fremefter blev pikterne overvundet eller fordrevet

fra Orkney af nordmænd. Om der var tale om en fredelig indvandring og assimilering eller en mere voldelig invasion er stadig uvist.

Man mener at vide, at indvandringen af nordmænd startede i det 8. årh.

I "Historia Norvegiæ", en krønike på latin, skrevet af en norsk munk i slutningen af 1100-tallet, antyder beskrivelsen en mere voldelig annektering af øerne:

"In the days of Harold Fairhair, King of Norway, certain pirates, of the family of the most vigorous prince Ronald, set out with a great fleet, and crossed the Solundic sea; and stripped these races of their ancient settlements, destroyed them wholly, and subdued the islands to themselves."

Beskrivelsen i Historia Norvegiæ er ikke nødvendigvis helt korrekt, men afspejler den opfattelse, man havde på det tidspunkt, hvor den blev nedskrevet.

Som nævnt ovenfor blev Orkney overtaget af Norge i 875 og i 1472 overladt til Skotland.

Hebriderne (på oldnordisk: Suðreyjar) :

Begrebet Hebrider (eng. Hebrides) omfatter 2 ø-grupper: Ydre Hebrider og Indre Hebrider.

Iflg. "The Orkneyinga Saga" (en islandsk saga) blev Hebriderne for første gang plyndret af norske vikinger i 798. Denne saga – skrevet mellem 1192 og 1206 - er dog lige så meget middelalderlitteratur som historieskrivning.

Få år efter at Norge i 875 havde overtaget Orkney, kom også Hebriderne under formelt norsk styre.

Man:

Øen Man menes at være plyndret af norske vikinger i 798 ("The Orkneyinga Saga"), erobret af norske vikinger i 877 og formentlig beboet af nordmænd til ind i det 10. årh.

Wales:

Fra 795 til omkring 971 var der et antal angreb fra vikingernes side, især i den sydlige del af Wales. De fleste angreb skyldtes vikinger, der havde fodfæste i Irland. De walisiske konger modstod alle angreb, og i 878 kom det endda til et samarbejde, idet en hær bestående af både vikinger og waliserer bekæmpede en angelsaksisk hær fra Mercia.

Byen Swansea (i dag den næststørste by i Wales) blev ifølge traditionen grundlagt af den danske konge, Svend Tveskæg (Sweyn Forkbeard). Bynavnet betyder "Svends ø".

Men en mærkbar skandinavisk indflydelse kan ikke spores i Wales.

Cornwall:

"Den Angelsaksiske Krønike" beretter at hedningerne (dvs. danerne) i flere tilfælde plyndrede byer i Cornwall, i hvert fald i 833, 838, 997 og fra 1001 til 1003.

"In 838 there was a third raid, and now the landing was made in Cornwall. Once more Ecgbert marched to meet the invaders and though the discontented Cornish had risen in arms to join them he overthrew the united forces of the Vikings and the rebels at Hinxton Down near Callington."

(T.D.Kendrick: "A History of the Vikings").

Irland:

Mellem 790'erne og 1014 foretog vikingerne adskillige togter til Irland, hvor de i løbet af et par århundreder også grundlagde flere byer, således Dublin, Limerick, Wexford og Waterford. I 838 erobrede norske vikinger Dublin-området og forsøgte at etablere et norsk kongedømme i Irland. I første omgang var der tale om norske vikinger. Ved det, der senere skulle blive byen Dublin, anlagde vikingerne en flådebase. De anlagde også andre baser ved østkysten, syd for Dublin.

Den ovenfor nævnte by Waterford, der ligger i det sydøstlige hjørne af den irske ø, anses for at være grundlagt af vikinger omkring 914. Byens navn er afledt det oldnordiske "Vadrarfjodr".

Nogle af de mange vikingeangreb på Irland er omtalt i "Annals of Ulster" (Annála Uladh). Første del blev nedfældet i slutningen af det 15. årh. af irske munke. I disse annaler (skrevet på gælisk) kaldes vikingerne skiftevis hedninger, fremmede, nordmænd og daner:

794.7: *"Devastation of all the islands of Britain by heathens".*

795.3: *"The burning of Rechru by the heathens, and Sci was overwhelmed and laid waste."*

807.8: *"The heathens burned Inis Muiredaig and invaded Ros Comáin."*

841.4: *"There was a naval camp at Linn Duachail from which the peoples and churches of Tethba were plundered. There was a naval camp at Duiblinn from which the Laigin and the Uí Néill were plundered, both states and churches, as far as Sliab Bladma."*

Man antager, at der med Rechru (under år 795) menes et kloster på øen Rathlin ved Irlands nordøstlige kyst. Ved bunden af bugten Church Bay tæt ved stranden står en hvid opretstående mindesten, der markerer en vikingebegravelse.

Man har kendt til gamle grave i dette område siden 1784 og i 1980'erne blev grunden udgravet og et stort antal grave blev afdækket. En broche fundet i en af gravene skønnes at være fremstillet af en viking fra en af kolonierne i Irland eller Skotland i slutningen af det 9. årh. (Halpin/Newman: "Ireland. An Oxford Archaeological Guide to Sites from earliest Times to AD 1600". 2006).

Der er fundet mange andre vikingebegravelser i Irland. Således tegner Dublin sig for ca. halvdelen af de vikingegrave, der indeholder våben, på de britiske øer.

Omkring midten af det 9. årh. ankom andre vikinger til Irland, nemlig danerne. På et tidspunkt allierede danerne sig med en irsk konge (Cerball) for at bekæmpe nordmændene (iflg. "The Medieval Chronicle III". Utrecht, 2002, § 251).

I 851 fandt et slag sted ved Dundalk Bay, nord for Dublin, mellem norske og danske vikinger. I 852 blev byen Armagh ødelagt af vikingerne.

De irske klostre og de der boende munke var først meget sårbare overfor angreb fra vikingerne. Blandt andet derfor begyndte man at bygge runde forsvarstårne som et sidste tilflugtssted. Sådanne forsvarstårne, hvor den eneste indgang var hævet mindst 10 fod (3 m.) over jorden, kan bl.a. ses ved ruinen af Glendalough kloster syd for Dublin.

Vikingerne blev drevet ud af Irland omkring år 900 men vendte tilbage i 914. Irernes sidste kamp mod en vikingehær fandt sted i 1014 ved [Clontarf](#) (nu en nordlig forstad til Dublin). Vikingerne blev slået og måtte trække sig ud af Irland for altid.

Mange vikinger havde dog bosat sig i Irland, blev gift med irske kvinder og gled således ind i den lokale befolkning.

Island:

Island blev opdaget af norske vikinger i 861. I 874 ankom en flåde fra Norge, og man anlagde en boplads, hvor det moderne Reykjavik nu ligger. Det antages, at vikinger fra togter til Irland sejlede til kolonierne i Grønland via Island.

Grønland:

Grønland blev opdaget islændinge, idet vikinger herfra, under ledelse af Erik den Røde koloniserede to områder af det sydvestlige Grønland omkring 986.

Fornylig har man ved uddragning af DNA fra vikingebegravelser i Grønland konstateret ikke blot nordisk DNA men også tydelige keltiske spor, hvilket kan skyldes, at vikingerne, formentlig norske, først drog til Irland, hvor de hærgede, plyndrede og tog slaver, herunder kvinder, som de førte med sig under deres videre færd til Færøerne, Island og Grønland.

Normandiet:

I løbet af det 8. og 9. årh. foretog vikinger flere plyndringstogter om sommeren til Normandiet og fra et vist tidspunkt begyndte de at overvintre der og senere bosætte sig. I 911 var vikingehøvdingen Rollo magtfuld nok til at få den franske konge til at underskrive en traktat, hvorefter en del af provinsen blev overdraget til ham.

I et diplom fra den franske konge, Karl den Enfoldige, udfærdiget i 918, dvs i Rollo's levetid, nævnes det, at Rollo og hans vikingehær tidligere havde påtaget sig opgaven at forsvare Normandiet, dvs området fra Rouen ud til den engelske kanal – mod angribere, herunder også andre vikinger.

Om Rollo oprindeligt var dansk eller norsk ved man stadig ikke med sikkerhed. En af hans tip-tip-oldebørn var William Erobreren.

Bretagne:

Efter at romerne havde forladt England og tilstrømningen af anglere, saksere og juter begyndte, flygtede en del af den tidligere befolkning, kaldet briter (dvs. keltere) til Bretagne (Brittany på engelsk). De blev blandet med den oprindelige befolkning, men der er stadig i dag en klar genetisk forskel på indbyggerne her og indbyggerne i resten af Frankrig.

Bretagne blev samlet i et fælles hertugdømme i det 9. årh. under Nomenoë. Denne hersker fik dog også problemer med vikingeangreb. Bl.a. blev der i 843 oprettet en vikingebase på øen Noirmoutier, nær floden Loire's munding og ikke langt fra grænsen til Bretagne. Flere klostre i Bretagne blev plyndret og Nomenoë så sig nødsaget til at betale vikingerne for at trække sig tilbage, efter at de havde besejret ham i 3 slag. ("The Celts: Bronze Age to New Age". Af John Haywood. Side 149).

I begyndelsen af det 10. årh. vendte vikingerne dog tilbage til Bretagne og foretog flere angreb bl.a. i 914.

Stednavne:

Jyske/danske/norske stednavne i Storbritannien (de fleste fra vikingetiden):

Stednavneendelser:

Grimsby: Stednavne som Grimsby med endelsen -by er af skandinavisk oprindelse. Første led i "Grimsby", Grim, er et dansk eller norsk fornavn. Sidste led -by (egentlig: byr) betyder på oldnordisk gård eller landsby, boplads, by. Ligeledes Whitby: den hvide boplads eller by.

Andre skandinaviske endelser i stednavne er bl.a.: -thorpe (torp), -toft (toft), -holme (holm), -ness (næs), -kirk (kirke).

Andre eksempler på stednavne:

Byen Knutsford (sydvest for Manchester) omtales i William Erobrerens "Domesday Book" (en jordebog) fra 1086 (under Cheshire) som *Cunetesford (Canute's vadested)*, sandsynligvis fra old english: *Knutr's ford. Kong Canute er Knud den Store.*

Bynavnet Howsham i North Yorkshire samt landsbyen med samme navn i Lincolnshire kommer af stednavnet Husum i Sydslesvig. Det blev stavet som "Husun" i Domesday Book.

Endvidere kommer første del af stednavnet Sleaford og flodnavnet Slea (Lincolnshire) af "sli-", oldnordisk "sly-), der betyder slim, dynd, mudder, og svarer til navnet på indfjorden Slien i Slesvig. Det engelske stednavn kan derfor forstås som: "et vadested over et mudret vandløb".

Stednavnet Newball kommer sandsynligvis af Nybøl og Holdnæs i Angel er blevet til Holderness i Yorkshire. (Hald).

De fleste af disse stednavne er nok overført i vikingetiden, men enkelte kan være overført tidligere, af anglere eller juter.

Andre sproglige påvirkninger:

På skotsk engelsk og nordengelsk bruges ordet kirk (kirke) i stedet for church, ligesom ordet bairn (barn) bruges i stedet for engelsk child.

Vikingetidens sprog:

I vikingetiden, således også i 900-tallet var oldnordisk det anvendte sprog i Skandinavien og Island, men også derudover. Der var imidlertid variationer eller dialekter indenfor oldnordisk. Forskerne skelner i dag mellem 1) oldøstnordisk, der blev talt i Danmark, Sverige samt Danelagen i England, den normanniske kyst og enkelte steder i de baltiske lande og det nuværende Rusland og 2) oldvestnordisk der blev talt i Norge, Island, det nordlige Skotland og øerne nord for Skotland samt vestkysten af det egentlige England nord for Wales.

En anden betegnelse for det nordiske fællessprog (med lokale variationer) i vikingetiden er "dansk tunge".

I Irland, Wales, Cornwall, øen Man og det meste af Skotland talte man gæliske sprog, mens man i resten af det egentlige England talte oldengelsk, dvs. angelsaksisk.

Det oldengelske sprog som befolkningen (angelsakserne) i landet talte og det oldnordiske sprog, som blev talt af bosætterne, var nært beslægtede sprog. Man må derfor formode, at en vis mundtlig kommunikation har været mulig. (Kilde: Eleanor Rye).

For Danmarks vedkommende alene bruges dog betegnelsen olddansk for det sprog der blev brugt i vikingetiden. ("Dansk sproghistorie". Red. Ebba Hjorth, bd.1.)

Sproget, som de nordiske bosættere talte, kaldes af englænderne typisk "Old Norse").

Oldnordisk eller 'norrøne sprog' bruges også om de sprog, som blev talt og skrevet på Island og i Norge i perioden cirka 800-1300, og som sagaer, edda- og skjaldekvad m.m. er skrevet på.

I England har man fundet inskriptioner med brug af nordiske runer, der viser den faktiske brug i England af oldnordisk i vikingetiden. Teksterne fortæller os, i hvilke sammenhænge sproget blev brugt, men ikke hvor mange, der talte det i vikingetidens England.

Til gengæld kan nutidens engelske ord med oldnordisk oprindelse give os et indtryk af den nordiske indflydelse, blandt andet med hensyn til, hvor mange nordiske bosættere, der var i England.

De danske og norske vikinger talte beslægtede oldnordiske dialekter og i lang tid efter den nordiske bosættelse taltes der både oldnordisk og oldengelsk (angelsaksisk) i England. Omfanget af bosættelsen kan bl.a. ses af det store antal (ca.1400) stednavne af skandinavisk oprindelse. (Kilde: Lisbeth Nyborg: Engelsk tur-retur).

Antal bosatte vikinger i England:

Det er uvist præcist hvor mange nordiske (og herunder danske) vikinger der bosatte sig i England. Tal mellem 10.000 og 35.000 har været nævnt, men de seneste undersøgelser lader formode at tallet nærmer sig det sidstnævnte antal. Hvor mange af disse tilflyttere, der har været norske og hvor mange danske, vides stadig ikke. Ifølge forskerne er den betydelige indflydelse, som bosættelsen har

haft på det engelske sprog, herunder især stednavne og personnavne, en væsentlig baggrund for vurderingen af antallet af nordboere.

En aktuel (2017) opgørelse af DNA-sammensætningen hos en gennemsnitlig indbygger i UK (England, Skotland og Nordirland) viser, at den største procentdel af skandinavisk DNA – 10,37 - er at finde i East Midlands, der udgøres af [Derbyshire](#), [Leicestershire](#), [Lincolnshire](#) (undtagen [North](#) og [North East Lincolnshire](#)), [Northhamptonshire](#), [Nottinghamshire](#) og [Rutland](#). Den gennemsnitlige procent i hele UK er dog ikke meget lavere, nemlig 9,20.

Normanner

Normannerne, der kom fra Normandiet, besejrede under Wilhelm (William / Guillaume) Erobreren de lokale styrker i England. Det første sammenstød var det berømte slag ved Hastings i 1066 og normannerne fik efterhånden magten i hele England.

Beskrivelsen af normannernes invasion i England i “Den Angelsaksiske Krønike” for 1066 indledes således:

”for it was credibly reported that Earl William from Normandy, King Edward's cousin, would come hither and gain this land; just as it afterwards happened.” (Britannia. History. Anglo-Saxon Chronicle. Online version. 1066).

William havde før invasionen samlet en flåde ved St Valery sur Somme. Den 28.sept. gik Williams hær i land ved Pevensey Bay (i East Sussex, nordøst for Eastbourne) uden at møde modstand. Herfra marcherede normannerne mod nordøst til Hastings, hvor der var en god havn, hvorfra de om nødvendigt kunne trække sig tilbage.

Den 14.okt. fandt slaget sted med skiftende krigslykke på begge sider, men endte med englændernes nederlag og kong Harold's død.

En krigstilstand bestod indtil juletid 1066, hvor der blev indgået en aftale mellem William og de engelske stormænd, hvori stormændenes position blev sikret til gengæld for deres støtte til William. Juledag 1066 blev William kronet til konge af England.

Normannerne byggede et stort antal borge af forskellig type over hele landet, ikke mindst for at imponere den engelske befolkning og for at holde den i skak. Der blev bygget omkring 1000 borge på mindre end 100 år efter invasionen.

I selve London lod William også bygge en borg, den ældste del af det senere Tower of London, kaldet White Tower. Det blev bygget mellem 1078 og 1097.

Kirker blev også bygget i stort tal – i romansk stil, med runde vinduesbuer. William the Conqueror udstedte også nye love for England.

Normannerne medbragte det franske sprog, der ligesom latin fik stor indflydelse på udviklingen af moderne engelsk.

Engelsk er i dag (stadig) et germansk sprog, men med meget betydelige romanske islæt – fra fransk og latin.

Eksempler: kalv/kalvekød: calf/veal (oldfransk: veal), svin/svinekød: pig/pork (oldfransk: porc), kylling/fjerkræ: chicken/poultry (oldfransk: pouletrie), skov: wood/forest (senlatin: forestis), bjerg: mountain (oldfransk: montaigne).

Normannerne betjente sig af en lokal variant af fransk, normannisk, og i kirken og statsadministrationen benyttede de latin.

I det 9. årh. havde skandinaviske vikinger, herunder danske, kaldet normannerne (dvs mændene fra nord) bosat sig i Normandiet, der fik navn efter dem.

William kunne føre sine rødder tilbage til den danske (eller norske) viking Rollo (der var William's tip-tip-oldefar). I "Den Angelsaksiske Krønike" står under årstallet 876 (omtalen af vikingernes kampe med de saksiske kongeriger): *"Rollo drog med sine Folk til Normandiet og herskede i 53 Aar"*.

William the Conqueror var gift med Mathilde, der var faster til Adele af Flandern (Adela van Vlaanderen), der blev gift med Knud den Hellige af Danmark.

Da ovennævnte Mathilde var blevet gift med William, lovede hendes far, greve Balduin V. af Flandern, at støtte sin svigersøn William i hans planer om at besætte England.

Førnævnte Adele af Flandern havde som en af sine direkte forfædre kong Alfred den Store af Wessex, der kæmpede med danskerne/vikingerne om magten over England. Alfred den Store var Adeles tip-tip-tip-tip-tip-oldefar, altså tip-5-oldefar.

William døde 9. september 1087 i klostret Saint-Gervais ved Rouen. Han blev begravet i klostret Abbaye-aux-Hommes i Caen.

William Erobrerens jordebog:

"Domesday Book" var en jordebog (matrikel) udarbejdet 1085-1086 af William Erobrerens embedsmænd for at ansætte skattegrundlaget fra ejendomme i alle landets distrikter (shires). Bogen var oprindeligt udfærdiget på latin: "Liber de Wintonia".

I "The Domesday Book Online" læser man i artiklen "Life in the 11th Century":

“The great majority of Domesday landholders came from northern France, but there were still a few Anglo-Saxons and Danes. Only one member of the old nobility still possessed sizable estates – Thorkill of Arden, who had lands in Warwickshire”.

Den nævnte Thorkill (Thorkell) of Arden var (ifølge noterne til Domesday Book) en efterkommer efter en dansk jarl og besad stadig ejendom i Warwickshire.

Afslutning

Den etniske sammensætning i Storbritannien er siden blevet ændret væsentligt, ikke mindst som følge af den allerseneste indvandring - efter 1945 - til landet.

Hvilke konsekvenser det vil få på længere sigt, er det naturligvis for tidligt at sige noget om, men det kunne være emnet for en (langt) senere beskrivelse.

Litteraturliste

Listen omfatter dels kilder, dels – især - forslag til videre læsning.

Listen består af:

Monografier og opslagsværker i bogform

Monografier i digital form, tilgængelige via Internet

Opslagsværker i digital form, tilgængelige via Internet

Artikler i digital form, tilgængelige via Internet

Andre websider

.....

1013: the year the Vikings conquered England

<http://www.historyextra.com/article/premium/1013-year-vikings-conquered-england>

Aggesen, Svend: Danmarks-Krønike (Brevis Historia Regum Dacie, 12.årh.)

<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uc1.b2799202;view=1up;seq=7>

Ancestry: DNA of the nation revealed .... and we're not as "British" as we think <https://www.ancestry.com/corporate/international/press-releases/DNA-of-the-nation-revealedand-were-not-as-British-as-we-think>

The Angles (Ingles, English – Danish Expansion og English Migration http://freya.theladyofthelabyrinth.com/?page_id=618

Anglo-Saxon Chronicle

<http://www.britannia.com/history/docs/asintro2.html>

Anglo-Saxon England

http://www.britainexpress.com/History/dark_ages_index.htm

Anglo-Saxon runes (Wikipedia) https://en.wikipedia.org/wiki/Anglo-Saxon_runen

Anglo-Saxon settlement of Britain

https://en.wikipedia.org/wiki/Anglo-Saxon_settlement_of_Britain

Antiquity. Online. Febr.2018

Bakken, William: Anglo-Saxon Britain. 1994

<http://www.historyfiles.co.uk/FeaturesBritain/EnglandConquest01.htm>

The Battle of Hastings (Britannia. Historical Documents. William of Malmesbury: The Battle of Hasting 1066)

<http://www.britannia.com/history/docs/battle1066.html>

Battle of Clontarf <http://www.battleofclontarf.net/home>

Bede's Ecclesiastical History of England. A Revised Translation. With Introduction, Life, and Notes by A. M. Sellar

<https://www.gutenberg.org/files/38326/38326-h/38326-h.html>

Bjørn A.Bojesen: Kelterne – Europas indianere

<http://sprog museet.dk/enkeltsprog/kelterne-europas-indianere/>

Bosworth-Toller Anglo-Saxon Dictionary <http://bosworth.ff.cuni.cz/>

Britannia /Store norske leksikon (<https://snl.no/Britannia>)

Britannia from neolithic to Norman times

<http://www.jmarcussen.dk/historie/hart/ukroman.html>

British literature

https://en.wikipedia.org/wiki/British_literature#Old_English_literature:_c._658. [E2.80.931100](#)

Brittany. Written by: The Editors of Encyclopædia Britannica

<https://www.britannica.com/place/Brittany-region-France>

Brix, Lise: Gåden om vikingen Rollo uløst

<https://videnskab.dk/kultur-samfund/gaaden-om-vikingen-rollo-uloest-forkert-skelet-i-graven>

G.Iulius Caesar: De bello gallico. Liber Quintus

<https://archive.org/details/debellogallico100caesuoft>

Canute (1) <https://www.britannica.com/biography/Canute-I>

CELT: The Corpus of Electronic Texts. The Annals of Ulster

<https://celt.ucc.ie/published/T100001A/index.html>

Celtic Baby Names <http://www.sheknows.com/baby-names/celtic-baby-names/>

Celtic Britain (The Iron Age - 600 BC - 50 AD)

http://www.britainexpress.com/History/Celtic_Britain.htm

Celtic tribes of Britain and Ireland

<http://www.ancestraljourneys.org/celtictribes.shtml>

The Celts: Bronze Age to New Age. Af John Haywood. 2004. Side 149

Celts <https://www.ancient.eu/celt/>

Collins Encyclopedia of Scotland. 2.udg. 2000.

Bernard Cornwell: Den danske rytter. Kbh., Aschehoug, 2006.
(Historisk roman)

Bernhard Cornwell: Det brændende land. Kbh., Lindhardt og Ringhof.
2010. (Historisk roman)

J.Culpeper: History of English

https://books.google.dk/books/about/History_of_English.html?id=cAJ0TVbj9xwC&redir_esc=y

The Danes in Dark Ages Britain

<http://www.britainexpress.com/History/Danes.htm>

Danmarks Historie - Daner, Heruler og Angler

<http://www.dandebat.dk/dk-historie15.htm>

danmarkshistorien.dk. Aarhus Universitet

<http://danmarkshistorien.dk/>

Dansk tunge. Af Arild Hald Kierkegaard

<http://sprog-museet.dk/sproghistorie/dansk-tunge/>

Derfor flyttede danske vikinger til England

(<http://videnskab.dk/kultur-samfund/derfor-flyttede-danske-vikinger-til-england>)

Dictionary of the Scots language

(<http://www.dsl.ac.uk/entry/dost/dost2236>)

The Domesday Book Online <http://www.domesdaybook.co.uk/>

Encyclopædia Britannica: Anglo-Saxon England. The invaders and their early settlements <https://www.britannica.com/place/United-Kingdom/Anglo-Saxon-England#ref482548>

Encyclopædia Britannica: The Normans (1066–1154)

<https://www.britannica.com/place/United-Kingdom/The-Normans-1066-1154>

English History and Heritage

<http://www.britainexpress.com/History/index.htm>

The Enigmatic Coins of the Celtic Tribes of Britain

<https://oldcurrencyexchange.com/2015/03/31/the-mystical-coins-of-the-celtic-tribes-of-britain/>

Eska, Joseph F.: The Linguistic Position of Lepontic (Proceedings of the Twenty-Fourth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society: Special Session on Indo-European Subgrouping and Internal Relations (1998), pp. 2-11). (Berkeley Linguistics Society)

<https://journals.linguisticsociety.org/proceedings/index.php/BLS/article/view/1254/1038>

European Kingdoms. Northern Europe. Angeln(Angles)
(<http://www.historyfiles.co.uk/KingListsEurope/ScandinaviaAngeln.htm>)

European kingdoms. Northern Europe. Jutes (Eudoses)
<http://www.historyfiles.co.uk/KingListsEurope/ScandinaviaJutes.htm>

European kingdoms. Northern Europe. Meonware Jutes
<http://www.historyfiles.co.uk/KingListsBritain/EnglandMeonware.htm>

Exploring Celtic Civilizations
(<http://exploringcelticciv.web.unc.edu/linguistics/>)

Fernas Noman: The Celtic Influence on Old English
<https://farnasfaisal.wordpress.com/2013/04/29/the-celtic-influence-on-old-english/>

First modern Britons had “dark to black” skin, Cheddar Man DNA analysis reveals
<https://www.theguardian.com/science/2018/feb/07/first-modern-britons-dark-black-skin-cheddar-man-dna-analysis-reveals>

Folkevandringerne
(<http://www.jmarcussen.dk/historie/reference/middel/folkevandring.html>)

Genetic history of the British Isles

https://en.wikipedia.org/wiki/Genetic_history_of_the_British_Isles

Gildas: from *Concerning the Ruin of Britain* (De Excidio Britanniae).

Kapitel 23-26 <https://sourcebooks.fordham.edu/source/gildas.asp>

Glossary of Scandinavian origins of place names in Britain

<https://www.ordnancesurvey.co.uk/resources/historical-map-resources/scandinavian-glossary.html>

Hald, Kristian: Stednavne i Sydslesvig (Sydslesvig gennem tiderne. Red. M.Kamphøener. 1949. S. 651-677).

Halpin, Andy og Conor Newman: Ireland. An Oxford Archaeological Guide to Sites from earliest Times to AD 1600. Oxford, 2006.- Digital udgave.

Haplogroup R1b

(http://www.eupedia.com/europe/Haplogroup_R1b_Y-DNA.shtml#L21)

Henderson, Isabel: The Picts. London, 1967

History of Normandy <http://en.normandie-tourisme.fr/discover/history-506-2.html>

History of the Anglo-Saxons, by Thomas Miller

<http://www.gutenberg.org/files/45366/45366-h/45366-h.htm>

HISTORY OF THE OUTER HEBRIDES

http://self.gutenberg.org/articles/eng/History_of_the_Outer_Hebrides#Kingdom_of_Man_and_the_Isles

History Of Vikings Invading Ireland

<https://www.yourirish.com/history/medieval/vikings-invade-ireland>

Holocæn

http://denstoredanske.dk/Naturen_i_Danmark/Geologien/Danmarks_geologi/Fra_istid_til_og_med_J%C3%A6gerstenalder/Holoc%C3%A6n

How the Romans conquered Britain

(<http://www.bbc.co.uk/guides/z9j4kqt>)

Hvass, Lone: Oldtiden i Danmark. Jernalderen. 2001

Hvilket sprog talte vikingerne?

(<http://historienet.dk/civilisationer/vikinger/hvilket-sprog-talte-vikingerne>)

Innes, A.D.: A History of the British Nation (1912)

James, S.: "Exploring the World of the Celts", Thames and Hudson, 2005

JORDANES: THE ORIGIN AND DEEDS OF THE GOTHs. ("*De origine actibusque getarum* forkortet til *Getica*"). 551 evt. Translated by Charles C. Mierow
<http://people.ucalgary.ca/~vandersp/Courses/texts/jordgeti.html#III>

Jutlandic dialect https://en.wikipedia.org/wiki/Jutlandic_dialect

Karker, Allan: Dansk i tusind år. Kbh., C.A.Reitzels Forlag, 2001.

Keltisk islæt med nordisk kultur (Vikingegrave i Grønland) (Videnskab.dk) <https://videnskab.dk/kultur-samfund/vikinger-havde-keltisk-blod-i-arerne>

T.D.Kendrick: A History of the Vikings
https://books.google.dk/books?id=RrTCAgAAQBAJ&pg=PT231&lpg=PT231&dq=cornwall+vikings&source=bl&ots=auT94eGpAz&sig=VX64QIZrdxpFRmvO4oXvst8fGM0&hl=da&sa=X&ved=0ahUKEwjO_9iy0u7XAhUmGZoKHdGACnA4ChDoAQg2MAI#v=onepage&q=cornwall%20vikings&f=false

King Canute the Great <https://englishhistory.net/vikings/king-canute-the-great/>

Kingdom of Kent
https://en.wikipedia.org/wiki/Kingdom_of_Kent#Decline_of_Romano-British_Kent

Laws of William the Conqueror (Britannia. Sources of British History)
<http://www.britannia.com/history/docs/laws.html>

Life in the 11th Century <http://www.domesdaybook.co.uk/life.html>

List of English Monarchs

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_English_monarchs

Henry Loyn: The Vikings in Wales. London, 1976.

Digital udgave: <http://vsnrweb-publications.org.uk/Vikings%20in%20Wales.pdf>

The Medieval Chronicle III. Utrecht, 2002.

Medieval History of Britain

<http://www.britainexpress.com/History/Medieval-History-of-Britain.htm>

Medieval Sourcebook: The Annales Cambriae 447-954 (The Annals of Wales)

<http://sourcebooks.fordham.edu/source/annalescambriae.asp>

Mellomengelsk (Norsk Wikipedia)

<https://no.wikipedia.org/wiki/Mellomengelsk>

Nordisk Tidsskrift for Historie, Literatur og Kunst, Bind 4. Kbh., 1836.
S.693-694

Normannere (<https://da.wikipedia.org/wiki/Normannere>)

Norrønt (<https://da.wikipedia.org/wiki/Norrønt>)

NORSK ARKEOLOGISK SELSKAP. Sønderjylland og Sydslesvig,
24.–28. mai 2006. *Elisabeth*
Farnes <http://www.arkeologi.no/blog/s%C3%B8nderjylland-og-sydslesvig-2428-mai-2006>

Lisbeth Nyborg : Engelsk tur-retur
<http://eplads.norden.org/nordenssprak/kap6/6b.asp>

Online Etymology Dictionary <https://www.etymonline.com/>

Origins of Place Names
<http://www.domesdaybook.co.uk/places.html>

The Origins of Old English <http://www.jebbo.co.uk/learn-oe/origins.htm>

The Orkneyinga Saga. Edinburgh, 1873. CXXXI+7+227 s.

Digital udgave:
<http://www.electricscotland.com/history/orkney/Orkneyinga.pdf>

Orkneyjar. The Heritage of the Orkney Islands. The Orkneyinga Saga
<http://www.orkneyjar.com/history/saga.htm>

The Oxford History of England: The English Settlements, J N L
Meyers. 1986

Oxford Reference: Timeline: Conquest and colonization: Vikings

<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780191737145.timeline.0001?rskey=8hYiok&result=10>

Peoples of Britain

http://www.bbc.co.uk/history/ancient/british_prehistory/peoples_01.shtml

Place-names in The Danelaw

(<http://www.viking.no/e/england/danelaw/epl-danelaw.htm>)

Prehistoric Britain

http://www.britainexpress.com/History/Prehistory_index.htm

Prehistoric Britain (Wikipedia)

https://en.wikipedia.org/wiki/Prehistoric_Britain

Roesdahl, Else: Vikingernes verden. Kbh., Gyldendal, 1987.

Roman Britain

http://www.britainexpress.com/History/Roman_Britain_index.htm

Roman Britain. The conquest (Encyclopædia Britannica)

<https://www.britannica.com/place/United-Kingdom/Roman-Britain>

The Romans in England . By Ben Johnson <http://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/The-Romans-in-England/>

Edward Rutherford: London. Bogklubben, 1999. (Historisk roman)

Rye, Eleanor (University of Nottingham): Vikingernes indtog i England har været større end forventet (Videnskab.dk)

<https://videnskab.dk/kultur-samfund/vikingernes-indtog-i-england-har-vaeret-stoerre-end-forventet>

Saxo Grammaticus: Danmarks krønike. Oversat fra latin af Fr.Winkel Horn efter: Gesta Danorum. Kbh., Aschehoug, 2007.

Schütte, Gudmund: Anglerne. Det evige Stridsæmne. 1952

Selskabet til Historiske Kildeskrifters Oversættelse. København, 1898

Spangshus. C.N.: Adele af Flandern's aner (www.ancestry.se)

The Sussex Archaeological Society. The Early Anglo-Saxons

<https://sussexpast.co.uk/learning/learning-at-lewes-castle/the-early-anglo-saxons>

Svend Tveskægs hustruer

<http://www.vikingekonger.dk/Vikingekonger%20HTML/Artikler%20B/Svend%20Tveskaegs%20hustruer.html>

Sweyn Forkbeard (https://en.wikipedia.org/wiki/Sweyn_Forkbeard)

Cornelius Tacitus, *The Life of Cnæus Julius Agricola*.

Alfred John Church, William Jackson Brodribb, translators. 2011.

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0081>

Tacitus: Germania. Århus, Wormianum, 1974. Bd.1-2

Til forsvar mod fjenden

<http://oldtidsglimt.dk/location/til-forsvar-mod-fjenden/>

Uddrag af Den Angelsaksiske Krønike 789-954

(http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/den-angelsaksiske-kroenike-787-954/?no_cache=1&cHash=9c3e99657ca72cde1e5466c19f05ff5d)

Varming, L.: Det jydsk folkesprog grammatisk fremstillet. Kbh., 1862. - Digital udg.:

https://archive.org/stream/detjydskfolkesp00varmuoft/detjydskfolkesp00varmuoft_djvu.txt

Viking Orkney. Pict, Papar and Viking: settlement or slaughter?

<http://www.orkneyjar.com/history/vikingorkney/takeover.htm>

VIKING SOCIETY FOR NORTHERN RESEARCH. TEXT SERIES.
GENERAL EDITORS: Anthony Faulkes and Richard Perkins. VOLUME XIII. A HISTORY OF NORWAY AND THE PASSION AND MIRACLES OF THE BLESSED ÓLÁFR <http://www.vsnrweb-publications.org.uk/Text%20Series/Historia%26Passio.pdf>

Viking Society Web Publications <http://www.vsnrweb-publications.org.uk/>

THE VIKINGS IN BRITTANY by NEIL S. PRICE. VIKING SOCIETY FOR NORTHERN RESEARCH UNIVERSITY COLLEGE. LONDON 1989.

Digital udgave: <http://vsnrweb-publications.org.uk/The%20Vikings%20In%20Brittany.pdf>

What Did the Normans Do for Us? By Professor John Hudson

http://www.bbc.co.uk/history/british/normans/hudson_norman_01.shtml

What was it like in Roman Britain? (BBC)

<http://www.bbc.co.uk/guides/ztqg4wx#zsx9d2p>

What language was spoken by the Jutes?

<https://answers.yahoo.com/question/index?qid=20130927031645AA YmTck>

Widsith ([English](#) | [School of Humanities](#) | [University of Southampton](#))

<http://www.soton.ac.uk/~enm/widsith.htm>

Widsith. The original text of the verse with a translation.

http://www.phil-fak.uni-duesseldorf.de/fileadmin/Redaktion/Institute/Anglistik/Anglistik_I/Downloads/Archiv/SS_06/VL06_Widsith.pdf

Wright, Thomas: The Celt, the Roman, and the Saxon.
London, 1852. S. 386

Den ældste Danmarkskrønike (Roskildekrøniken). Oversat af Jørgen Olrik. Digital udgave: Roskildekrøniken:

<http://heimskringla.no/wiki/Roskildekr%C3%B8niken>

